

– Budapesten születél, Budapesten nőttél fel és éltél, és aztán egyszer csak az 1970-es évek közepén felbukkantál Tata városa körül. Most itt beszélgetünk Baj község felett, a Kecske-hegyen, egy festői szépségű látvánnyal megajándékozó, a Kisalföld felé megnyíló fennsíkot uraló házban.

Wehner Tibor 97

Hogy kerültél, hogy bukkantál erre a tájra?

„...ITT ÜLÖK FENN A HEGYEN,

ÉS NÉZEM, HOGY PUSZTUL

EL A VILÁG”

Beszélgetés Muzsnay Ákos

képzőművésszel

– Én fiatal koromban ifjúsági válogatott-szinten szertornáztam, és ha jól emlékszem, már az 1960-as évek elején megfordultam a tatai edzőtáborban. Ez akkor volt, amikor a legendás emlé-

kekkel övezett Kozma Pici még aktívan birkózott, Földi Imre meg könnyedén emelgette a nehéz súlyokat. Akkoriban alaposan megismerkedtünk a várossal, elsősorban az edzések, a tó körüli futások közben. A hatvanas években Tata még valóban a vizek városa volt, lépten-nyomon források törtek fel, minden patakban kristálytisza víz folydogált, szorgalmasan működtek a malmok is. Varázslatos világ volt. A leendő feleségemmel, aki szintén tornász volt, beleszerettünk a városba. Aztán a hetvenes évek közepén az Öreg-tó Remeteség felé eső partján kialakítottak egy nyaralótelepet, ahol az anyósomékvettek egy kis telket, és felállítottak rá egy faházat. Ettől kezdve minden nyarat itt töltöttünk, jöllehet időközben a források és a patakok elapadtak és a tó teljesen elszennyeződött. Tehát a hetvenes évekig a torna révén volt kapcsolatom Tatával, azután meg, amikor már teljesen a képzőművészet felé fordultam, a családi szálak kötöttek ide.

– *Hogy indult a képzőművész-pályád?*

– Szerettem volna, ha a megszokott módon alakul: jártam különböző szakkörökbe, és többször felvételiztem a Képzőművészeti Főiskolára, de sajnos nem vettek fel. Közben Pataki Ferenc tornász olimpiai bajnokkal és a feleségemmel csináltunk egy tornász-artista triót, és ezzel a kis csapattal szerettünk volna kijutni Svájcba. Néhány hónap alatt kidolgoztunk egy produkciót, és Svájcban elő volt készítve a szerződés. A háttérben persze nem az akrobata-karrier befutásának szándéka munkált, hanem az, hogy Svájcban beiratkozhattam volna egy képzőművészeti akadémiára. A sors azonban megghiúsította a tervet: Pataki Ferenc egy gerinc sérvével váratlanul lerobbant, így hát maradtunk itthon. Közben befejeztem tornász-pályafutásomat is, és kizárólag képzőművészettel foglalkoztam. A nyarak két és fél évtizeden át Tatán teltek, de 2000 körül itt Baj fölött, a hegyen vettünk egy viszonylag nagy

telken álló kis házat, amit aztán azóta alaposan átépítettünk. Én az építkezést is nagyon élveztem, de legfőként azt, hogy a szabadban vagyok, állandó és közvetlen kapcsolatban a természettel. Ez az igény a génjeimben van, mert a családom erdélyi gyökerű. Szüleim Erdélyben születtek, és csak 98 később kerültek Budapestre: édesapám négy évig az Iparművészeti Főiskolára, édesanyám a Török Pál utcai Iparrajziskolába járt. Talán ezért sem minősíthető különösnek művészeti vonzódásom: én már gyermekkoromban is állandóan rajzolgattam.

– *Szüleid művészek voltak?*

– Sajnos édesanyám és édesapám életútjának normális alakulását is megghiúsította a háború. Édesanyám a családi ügyek, a gyereknevelés miatt sem folytathatta művészeti tanulmányait, apám pedig a háború miatt csak négy évet végezhetett a főiskolán, majd vissza kellett térnie Székelyudvarhelyre, ahol behívták román katonának. Végül katonaszökevényként, mindent odahagyva jött át családjával Magyarországra, és hosszas próbálkozások után végül nyomdászként dolgozott. Én már itt nőttem fel, ám a családi tradíciókból eredően az erdélyi kötődéseim ma is nagyon mélyek.

– *A szakmai életrajzodban furcsa mester-megjelölés szerepel: azt írod, hogy mesterednek Kőrösi Csoma Sándort és Kondor Bélát vallod. Mi ennek a magyarázata?*

– Ennek a mozzanatnak a gyökerei a gyerekkoromba nyúlnak vissza. Már nagyon korán Széchenyi Zsigmond könyveit olvastam – vadász szerettem volna lenni –, 1961-ben jártam is látogatóban a nagy vadásznál. Én sajnos nem valósíthattam meg ezt az álmomat, de némiképp kárpótol, hogy a fiam hivatásszerűen ma is Afrikában vadászik. A vadászati irodalom mellett Baktay Ervin Kelet-kutató írásai is vonzottak. Ezek a könyvek akkor még elég nehezen voltak hozzáférhetők, és bizony az Országos Széchényi Könyvtárból kikölcsönzött köteteket annyira megszerettük, hogy nem vittük vissza. Harminc forint volt egy „elveszett” könyv büntetése, ami akkor igen komoly összegnek számított. Nagyon sokat foglalkoztam jógázással, közben tanultam szankszitűl is, és itt lép a képbe Kőrösi Csoma Sándor. Elolvastam Baktay Ervin Csoma-életrajzát, és ez a könyv nagyon megfogott: a Mester egyénisége, szívós kitartása, céltudatossága és szerénysége lebilincselő volt számomra. Kőrösi Csoma eszményképemmé vált, ő adta nekem a lelki indíttatásokat a művészé válás folyamatában, és tulajdonképpen végigkísér pályámon.

– *Ebben a folyamatban a másik fontos név Kondor Béláé.*

– Sokat jártunk ebben az időben antikváriumokba, keleti könyveket keresve. Sok barátság szövődött e látogatások közben. Az egyik ilyen antikváriumi böngészés alkalmával hallottam Kondor Béla nevét, és elkezdtem figyelni a kiállításokon felbukkanó, a megszokottól teljesen eltérő szemléletű műveit. Döntő jelentőségű volt számomra, amikor az egyik országos kiállításon megláttam a *Darázskirály* című munkáját. Természetesen nemcsak a képek,

hanem a versek is nagy hatással voltak rám: nyomon követtem Nagy László költészetének kiteljesedését, majd később Nagy Gáspár versei ragadtak meg – vele aztán nagyon jó barátságba is kerültem. Nagy kár, hogy ma már ő sincs köztünk. Ezek a keleti és művészeti, irodalmi szálak végül valamilyen módon, a felsőbb hatalmak akarátának engedelmességgel összefonódtak, és kialakították művészeti szemléletemet.

– *Az 1970-es évek végén már rendeztél önálló kiállításokat is.*

– A helyzet nem volt egyszerű, mert éberrel működött a szocialista művészetpolitika. Önálló kiállítást csak Művészeti Alap-tag alkotó rendezhett, tehát ahhoz, hogy bemutatkozhasson valaki, Alap-tagnak kellett lennie. A Művészeti Alapba viszont a főiskolán végzettek kivételével csak azt vették fel, aki már rendezett önálló tárlatot. Ez volt a 22-es csapdája. A menekülési útvonal a Fiala Képzőművészek Stúdiója felé vezetett, ahová kértem felvételemet, és miután felvettek, a Stúdió Bajcsy-Zsilinszky úti – napjainkban sajnos már nem létező, egy bank által uralt – egykori galériájában kiállíthattam. Nem nagyon ismertem akkor még senkit, valaki mondta, hogy kérjem fel a kiállítás megnyitására Supka Magdolna művészettörténészt, aki a csoportos kiállításokról már ismerte grafikáimat. Megadták a telefonszámát, felhívtam. Mondta, hogy tudom fiatalember, ki maga, jöjjön föl holnap este fél nyolcra hozzám, és hozzon néhány munkát, megnézzük mit csinál. A munkák mellett vittem egy üveg bort is, aztán hajnali fél háromig beszélgettünk. Ez volt az első találkozásunk, és miközben megitta velem a bort, és azt is, amit ő vett elő, elmesélte az életét, amely rendkívül fordulatos volt. Már ötvenedszer nyúltam a kilincs felé, de mindig belekezdett egy újabb történetbe. Felolvasott a novelláiból is, végső sorára nem volt a művészettel kapcsolatos emlékeknek. Supka Mannával aztán több évtizeden át, a haláláig szoros kapcsolatban voltam, de valószínűleg ez a kapcsolat a szellemi szférákban még ma is tart. Itt van a műtermemben egy régi, 19. századi asztali óra, ami végakarátának szellemében került hozzám, és ott áll egy karosszék, ami ugyancsak az övé volt, és amelyben József Attila és Németh László is üldögélt egykoron. Az egyik éjszakai kalandozásunk után, vidékről visszatérve ajándékozott meg velem.

– *Ez a Supka Manna-szál vezet el oda, hogy te egy olyan, munkássága által fontos művésznemzedék áramköréhez, vagy baráti köréhez kapcsolódtál, akik között olyan alkotók vannak, mint Kovács Péter, Kárpáti Tamás, Földi Péter festőművész, Püspöky István és Almásy Aladár grafikusművész, Szabó Tamás, vagy a közelmúltban eltávozott Tornay Endre András szobrászművész, és még sorolhatnám a neveket. E művészekkel gyakran közösen is bemutatkoztál, de ennél sokkal fontosabb, hogy valamifajta szemléleti egység szorosan összefogja alkotói törekvéseiteket, eszményeiteket.*

Új Forrás 2010/8 – Wehner Tibor: „...itt ülök fenn a hegyen, és nézem, hogy pusztul el a világ” – Beszélgetés Muzsnay Akos képzőművésszel

– Ez igaz, de mint mások ilyen esetben oly gyakran megtették, mi nem alakítottunk csoportot. De azért nagyon sok közös megmozdulásunk volt: így például a nyolcvanas évek végén együtt csináltuk meg a Széchenyi grafikai mappát. Gyakran állítottunk ki együtt Salgótarjánban, ahol Szabó
100 Tamással és Földi Péterrel ismerkedhettem meg, és ahol szoros baráti szálak is szövődtek. Almásy Aladárral akkor kerültem szorosabb kapcsolatba, amikor a Pannónia utcai műteremben dolgoztam. Supka Manna vonta meg ennek a kapcsolatrendszernek a konzekvenciáját: azt mondta, hogy ezek a művészek azért vannak jó kapcsolatban, mert egyik sem irigy a másikra, nem rivalizálnak egymással. És valóban, ez a kapcsolat hosszú évtizedek óta összetartja a társaságot. Senki se méltatlankodik, ha valaki megkap, vagy nem kap meg egy kiállítási lehetőséget vagy egy díjat. Tulajdonképpen Tóth Menyhért és Kondor Béla is „díjmentesen” dolgozott, látványos sikerek nélkül hozta létre életművét. Sohasem a díjak, az elismerések fémjelzik az igazi, a valódi értékeket. Megannyi, sok díjjal dekorált művészlől ma már alig tudunk valamit, de Tóth Menyhért és Kondor Béla művészetének jelentősége kétségbevonhatatlan.

– *Ezért is nagyon érdekes, hogy a te munkásságodat 1982 óta végigkísérik a díjak, de ezek nem érdemrendek vagy kitüntetések, hanem a szakma által adományozott, kiállítási mezőnyben kivívott, alkotói teljesítményeket honoráló elismerések. Többek között Szegeden, Salgótarjánban, Hódmezővásárhelyen, Miskolcon, Sopronban kaptál rangos díjakat. És nem csak a díjak elnyerése érdekes, hanem az is, hogy különböző ágazati-műfaji-technikai seregszemléken ismerték el kimagasló teljesítményedet: országos grafikai, festészeti és szobrászati kiállításokon, biennálékon. Ez azt jelzi, hogy egyszerre több alkotói területen, sokféle anyaggal, számos technikát alkalmazva dolgozol.*

– Ez számomra is nagyon érdekes. A rajz mellett a kezdetektől foglalkoztam mintázással is: édesapám keramikusnak készült, így otthon már gyermekkoromban is gyurmáztam, vagy ha nem volt gyurma, akkor tésztát gyúrtam. A dolgok leképezése, képi megjelenítése mellett a valóságos anyagban való megformálás korábban és később is izgatott. Amikor Szabó Tamás szobrászművész barátom javaslatára néhány érem jellegű kompozíciómát kiöntöttem bronzba, és elküldtem a soproni Országos Érembiennáléra, váratlanul díjjal honorálták jelentkezésemet. Ez persze újabb inspirációkat adott. A nemzetközi éremművészeti szervezet, a FIDEM 1991-es budapesti kiállításán is kaptam egy rangos díjat. Néhány érmet megbízásra is készítettem, aztán elkezdtem plasztikákat csinálni. Ez összefügg azzal is, hogy itt Bajon, fenn a hegyen nem zavarok senkit, nyugodtan kalapálhatok, faraghatok. Persze nem szeretnék a szó valóságos értelmében szobrász lenni, én valójában csak térbe szervezett grafikákat csinállok.

– *Érdekes, hogy Földi Péter festőművész is most, hatvanadik életévén túl fordult a szobrászat felé: a legutóbbi budapesti kiállításán gyönyörű bronz kispasztikákat mutatott be. De a te munkásságodban nemcsak a grafika és a szobrászat, hanem a festészet és a grafika is egymáshoz kapcsolódik.*

– Inkább úgy nevezném ebbéli tevékenységemet, hogy festői 101 jellegű grafikákat csinállok. Festői hatásvilágot kibontakoztató krétarajzokat, pasztelleket. De mindig ösztönösen fordulok a különböző technikák, kifejezőeszközök felé. Kezdetben főként sokszorosított grafikákat, rézkarcokat készítettem, aztán később a vöröskrétarajzok vonzottak. A technikától függetlenül mindig az volt a vágyam, hogy valamilyen komoly, jelentőségteljes, nagyszabású művet készítek. Ez persze csak ritkán sikerült. Viszont sohasem tervezem meg, hogy mit fogok csinálni. Van, hogy a kacetok között ráakadok egy lemezdarabra, és az ad ösztönzést az újabb munkához. Ha megtervezek valamit, akkor sohasem sikerül megcsinálni azt, amit szerettem volna. Régen türelmetlen voltam, nagyon akartam, ma már engedem, hogy a dolgok, a történések, az ösztönzések irányítsanak. Van, amikor sokáig nem csinállok semmit, de amikor elfog az alkotói hév, akkor teljesen beletemetkezem a munkába, és szinte nem is létezik számomra a külvilág.

– *Budapesttől távol dolgozol. A baji letelepedéssel nem szakadtál el túlságosan a főváros-központú művészeti élettől?*

– A kiállításokon változatlanul szerepelnek a munkáim. Tavaly Pásztón, a Gaál István-emlékkiállításán volt három új kompozícióm, majd a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Budapesten, a Táncszínházban rendezett tárlatán is mutattam be műveket, de valóban nem nagyon nyüzsgök Pesten. Attól, hogy mindenhol ott vagyok, még nem leszek jobb művész, de azért nem vonultam teljesen vissza.

– *Ezzel párhuzamosan bekapcsolódtál a szűkebb környezet, Tata és Komárom-Esztergom megye művészeti életébe. Az elmúlt években rendeztél önálló kiállítást Komáromban, Tatán és Tatabányán, és egyre többször megjelennek műveid a csoportos tárlatokon is.*

– Igen, a felkérések elől sohasem zárkóztam el, és különösen nem zárkozhatok el, ha mindez baráti kapcsolatokon keresztül történik. Az elmúlt években nagyon jó kapcsolat alakult ki néhány tatai művésszel, így első sorban Lévai Ádám grafikusművésszel és Jász Attila költővel. Ezek a kapcsolatok természetesen nem csupán a fellépésekben, hanem a műhelymunkában is kamatoznak.

– *Benne vagy a korban. Lassan hatvanöt éves leszel.*

– Ez számomra nem túlságosan fontos. Sokkal fontosabbak számomra most a plasztikai problémák. Fát és követ faragok, és érmeket is szeretnék

Új Forrás 2010/8 – Wehner Tibor: „...itt ülök fenn a hegyen, és nézem, hogy pusztul el a világ” – Beszélgetés Muzsnay Akos képzőművésszel

készíteni. Nagyon jó, hogy ha elakad az egyik dolog, akkor a másikhoz nyúlhatok. Mindig van néhány félig kész munka, és mindezt állandóan kíséri a rajzolás is. Sohasem csinállok vázlatokat, a nagyméretű kompozíciókat is direktbe csinálom. Most készül egy nagy rajzom, amin van egy térdep-
102 lő, felállni készülő figura. A fiam kérdezte, hogy ebből mi lesz?

Azt válaszoltam, hogy azt még én sem tudom, és valóban nem tudom: a rajzolás közben, szinte magától alakul a kompozíció. Illetve erre a térdeplő figura-motívumra szinte automatikusan ráépül egy világ. Van egy alapszellemissége a munkáimnak, amit Supka Manna úgy határozott meg, hogy mennek a dolgok a fény felé. És valóban, csaknem minden munkámat áthatja ez a tisztaságra való, vagy a fény felé törekvés. Ez nem teljesen tudatos, hanem inkább a tudatosság és az ösztönösség keveredésének eredményeként megszülető alkotói magatartás. Kondor Béla fogalmazta meg azt a gondolatot, amely szerint a helyesírás ismeretében mindenki lehet költő. De nyilvánvaló, hogy nem a helyesírási szabályok alkalmazása avatja a költőt költővé, de hogy végső soron mi, az meghatározhatatlan. Amikor a grafikában megjelentek a fotók, mindenki azt használta. Nagyon könnyen és hatásosan lehetett játszani ezzel az eszközzel, de a bravúros és látványos formai-technikai előadásmód ellenére nagyon kevés műben lehetett meglelni valamifajta lelkeséget. Aztán – talán ezért is – lassan elhalt ez az egész, hogy később újraéledjen a számítógépes grafikában és a printekben. Idővel majd ez is lecseng.

– *De te nagyon erősen kötödsz a személyes kifejezéshez, a klasszikus kézművességhez.*

– Lehet használni a fotót, és ezáltal nagyon sok variációt gyorsan ki lehet próbálni, de így kimarad a mű-érlelődés folyamata: amíg a hagyományos módszerrel csinálod a képet, addig számtalan lehetőség tárul fel előtted, és szervesen egymásra épülnek a dolgok. Nem maradnak ki a munkát hitelessé tevő lelki folyamatok sem. És mindezt egyedivé és személyessé avatja a kézjegy közvetlensége.

– *Ha visszapillantasz a munkásságodra, akkor életműved már négy évtizedet ölel fel. Mi ebben az életműben a fontos: a karakteresen egyéni volta, egységessége, vagy az, hogy sok technikára fűződik fel? Vagy valami egészen más?*

– Valaki egyszer azt mondta a szobraimat vizsgálva, hogy pontosan olyanok, mint a képek. Ez egyfajta egységességet feltételez vagy bizonyít. Az 1979-es, a Stúdió Galériában rendezett kiállításon szerepelt *Az utolsó villamos* című grafikai lapom. Ez a mű a fiatalkori vizuális élményeim meséli el a furcsa, külvárosi alakok megragadásával. Ezzel a kompozícióval aztán le is zártam ezt a fajta epikus előadásmódot: azóta a sűrítés, valamifajta lényeg-kiemelés, az esszencia érdekel elsősorban.

– *Érdemes fellapozni az 1979-es kiállítás katalógusát, amelyben Supka Magdolna az alábbiakat írta erről a műről: „Az utolsó villamos című – egyik*

pályaindító – lapján jelképpé sűrített létformákkal és típusokkal a hontalanság, az éjszakai semmibeveszés, a város-on-kívüliség, végső soron az egyetemes ‘albértletiség’ – kiszolgáltatottság-alárendeltség – állapotát összegzi, személyes emlékezéssel, de József Attila városperemi ocsúdásától sem idegenül.”

És a művészettörténész így vonta meg a pályakezdő művész kollekciójának konklúzióját: „A művészi-emberi érettségnek eddigi jegyei kezeskednek arról, hogy Muzsnay mesterségbeli virtuozitása sosem kerekedhet felül a belülről diktált tiszta és igazi költői látomásokon.” A költői látomások, mint a Tarkovszkij-sorozat lapjain, általában az emberi figurában, vagy az emberi figura hiányában, a sejtelmes, néptelen építészeti terekben öltenek testet.

– Igen, általában – és ez sem tudatos – egy vagy két figura szerepel a műveimen, és nemcsak a rajzokon, hanem az érmeiken is. Az alakok egymáshoz való viszonya, vagy az alak és környezete kapcsolata mély tartalmak kifejezője lehet, de a művek alaphangját csaknem mindig meghatározza.

– *És az alaphang nem egy vidám világot feltételez vagy idéz meg.*

– Hát igen, elmondhatom, hogy itt ülök fenn a hegyen, és nézem, hogy pusztul el a világ, és azt a jogot fenntartom magamnak, hogy legalább káromkodhassak. Ezek a munkák ezt az életérzést közvetítik, ha nem is obszcén, de lírai tónusú káromkodással. Egyébként nagyon jól érzem magam, kiegyensúlyozottan élek. Fát vágok, kapálok és rajzolok, időnként gitározok. Tudatos, hogy nem nézek televíziót, nem hallgatok rádiót és nem olvasok újságokat. Nem engedhetem meg magamnak azt a luxust, hogy fontosnak álcázott, hamis információk eltereljék a figyelmemet. A Művészet legnagyobb értékének az Igazsághoz való közelítést tartom. A hatalom emberei jönnek-mennek. Viszont Kőrösi Csoma az maradt, aki volt, és Kondor Béla is az, aki. Nem érdekelnek a művészeti élet áramlatai, feléledő-visszatérő-lehanyagló irányzatai sem. Az aktualitások sohasem vonzottak. Számomra sokkal fontosabb Dosztojevszkij és Tarkovszkij műveinek világa, amelyeknek sohasem az illusztrációit készítem el, hanem inkább olyan munkákat, amelyeknek a nagy elődök szelleme által áthatott üzenetei tértől és időtől függetlenül érvényesek és megkérdőjelezhetetlenek.

Új Forrás 2010/8 – Wehner Tibor: „...itt ülök fenn a hegyen, és nézem, hogy pusztul el a világ” – Beszélgetés Muzsnay Ákos képzőművésszel